

NEĮGALIŪJŲ VERSLO PLĖTROS CENTRO TEIKIAMŲ PASLAUGŲ VERTINIMAS: ASMENŲ SU NEGALE SUTELKTOS GRUPĖS BANDOMOJO TYRIMO REZULTATAI

Jūratė Vinikaitytė, Laura Barcytė

Šiaulių universitetas, Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultetas

Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centras

Įvadas

Šiuolaikinės verslo ir darbo rinkos tendencijos, pasak J. Mataitytės (2005), lemia, jog neįgalieji, ieškodami darbo arba pradėdami verslą atviroje darbo rinkoje, nėra pajėgūs konkuruoti su asmenimis, neturinčiais negalės. Mokslinėje literatūroje (Barauskienė, Juodraitis, 2008; Daugėla, 2008; Pilips, 2005; Ruškus, Mažeikis, 2007 ir kt.) teigiama, kad neįgaliųjų į(si)darbinimo problemos susijusios su įvairiais veiksniais: *neįgiamomis visuomenės, darbdavių nuostatomis į negalę, informacijos stoka apie neįgaliųjų darbinės galimybes, nepritaikyta aplinka, nepakankamu (žemu) neįgaliųjų išsilavinimu, neįgaliųjų profesinės adaptacijos problemomis, kai kurių neįgaliųjų darbinės motyvacijos stoka ir kt.* Anot N. Pilips (2005), kiekvienos rūšies negalė daro įtaką žmogaus galimybėms, tarp jų ir galimybei dirbti, prisitaikyti prie įvairių situacijų. Minėtas autorius pažymi, jog fizinę negalę turintiems asmenims didžiausia problema yra tinkamai neparengta ir nesutvarkyta aplinka, neleidžianti jiems darbe naudotis techniniais atramos prietaisais; asmenims, turintiems jutiminių sutrikimų, reikia pastovesnės vietos ir jų sugebėjimams adaptuotų užduočių; proto negalę turintiems asmenims reikia didesnio darbdavio dėmesio, paprastų ir lengvai suprantamų darbo užduočių. Pasak J. Ruškaus, M. Daugėlos, S. Žukausko ir kt. (2006), laisvojoje konkurencinėje rinkoje privatūs darbdaviai susirūpinę ne tik pelnu, bet ir įmonės išgyvenimu, jiems reikalingi savarankiški, aktyvūs ir motyvuoti darbuotojai, gebantys atlikti daugelį skirtingų darbų, todėl net ir įgijusiems aukštąjį išsilavinimą žymią negalę turintiems asmenims atitikti šiuos kriterijus labai sudėtinga, o dar sunkiau neįgaliesiems, kurių išsilavinimas vidurinis, profesinis ir pan. Minėti autoriai pažymi, jog asmenys, turintys žymią negalę, nedidelį darbingumą, neretai traktuojami kaip trukdis užtikrinti pelningą veiklą ar net kaip pavojus įmonei išlikti.

Anot A. Juodraičio ir kt. (2007) neįgaliajam, kaip ir kiekvienam, darbas labai svarbus. Minėtas autorius pažymi neįgaliaus asmens nepasidavimo ir pastangų tobulėti svarbą. „Neįgalieji, kaip ir likusi visuomenės dalis, savo pastangomis turi išvelgti darbo rinkos kaitos tendencijas ir įgyvendinti savo profesijos tobulinimo procesus siekiant išlikti konku-

rencinėje, nuolat kintančioje, darbo rinkoje“ (Juodraitis ir kt., 2007, p. 12). Neįgaliųjų nedarbo problemų sprendimą galima traktuoti kaip visuomenės (kartu ir pačių neįgaliųjų) socialinę atsakomybę. R. Šimašius (2005) teigia, jog neįgalus asmuo, kaip darbuotojas, niekuo nesiskiria nuo kitų asmenų ir jo negalė savaime neriboja galimybių dirbti, tačiau kai kuriais atvejais tai svarbus veiksnys, nes negalė gali trukdyti atlikti darbuotojo funkcijas. Autoriaus nuomone, rinka gali būti nepalanki žmonėms būtent dėl jų negalės. K. Verbliugevičius (2005) pažymi, jog žmogus su negale, apsisprendęs integruotis į darbo rinką, turi būti praėjęs ne vieną integracijos etapą ir mokėti argumentuotai save pasiūlyti kaip potencialų darbuotoją. Pasak autoriaus, neįgaliųjų integracija prasideda nuo tada, kai gaunamas kvietimas atvykti į darbo pokalbį, kurio metu neįgalusis gauna puikią progą darbdaviui įrodyti, kad negalė yra tik faktas, dėl kurio atsiranda nepatogumų, bet ir turint negalę galima gerai atlikti savo pareigas. Autorius akcentuoja, jog integracija dar ryškesnė, jei priimama kuo mažiau pagalbos iš artimųjų ir draugų, tarp kurių neįgalus žmogus jau yra integravęsis. Kaip pažymi J. Mataitytė (2005), neįgaliųjų integracija į darbo rinką neįmanoma be abipusio neįgaliųjų ir žmonių be negalės bendradarbiavimo.

Vienas iš efektyvinančių ir spartinančių neįgaliųjų integracijos į darbo rinką veiksnių – projektinės veiklos. Pasak J. Ruškaus, M. Daugėlos, S. Žukausko ir kt. (2006), darbo rinkos problemas pastebėjusios neįgaliųjų organizacijos imasi naujų į(si)darbinimo sistemos plėtros iniciatyvų (pvz., Lietuvos neįgaliųjų draugijos vykdomas EQUAL projektas *Neįgaliųjų verslo plėtros bendrija* ir kt.). Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centras yra minėto EQUAL projekto *Neįgaliųjų verslo plėtros bendrija* rezultatas. 2006 m. įgyvendinant Europos iniciatyvos EQUAL projektą *Neįgaliųjų verslo plėtros bendrija*, didžiuosiuose Lietuvos miestuose buvo įkurti šeši *Neįgaliųjų verslo plėtros centrai*. Tai buvo ir vis dar yra novatoriška Lietuvai sistema. Anot J. Mataitytės (2005), *Neįgaliųjų verslo plėtros centrų* tikslas yra teikti konsultacijas verslo pradžios, planavimo, finansavimo, plėtros neįgaliesiems klausimais, teikti biuro paslaugas, rengti aktualiomis temomis (verslo planavimo, rinkodaros, savęs pristatymo darbdaviui) specializuotus mokymus centrų klientams, tarpinin-

kauti įdarbinant neįgaluosius.

Šio tyrimo probleminis klausimas – kaip neįgalūs asmenys vertina *Neįgaliųjų verslo plėtros centro* teikiamas paslaugas?

Tikslas – nustatyti, kaip neįgalūs asmenys vertina *Neįgaliųjų verslo plėtros centro* teikiamas paslaugas.

Uždaviniai:

1. Atskleisti, kaip neįgalūs asmenys vertina *Šiaulių Neįgaliųjų verslo plėtros centro* (*Šiaulių NVPC*) teikiamas konsultacines paslaugas.
2. Nustatyti neįgaliųjų sutelktos grupės dalyvių nuomonę apie *Šiaulių Neįgaliųjų verslo plėtros centro* teikiamas tarpininkavimo įdarbinant neįgaluosius paslaugas.

Tyrimo organizavimas

Šiame tyrime, taikant dialogiško veiksmo teorines nuostatas, neatsisakyta lygiaverčio bendravimo su neįgaliais asmenimis, siekiant įvertinti *Neįgaliųjų verslo plėtros centrų* teikiamų paslaugų kokybę, remiantis neįgaliųjų klientų turima patirtimi. Be to, taikytas sutelktos grupės (angl. *focus group*) metodas, kuris yra dialogiškas, palaikantis santykius ir skatinantis ieškoti abipusio supratimo.

Darbas sutelktoje grupėje vyko šiais etapais:

- Tyrimo temos ir tikslų, problemos pristatymas.
- Grupinės diskusijos eigos ir trukmės aptarimas.
- *Šiaulių NVPC* teikiamų paslaugų vertinimų, siūlymų paslaugų gerinimui išsakymas ir užrašymas.
- Išsakytų teiginių grupavimas pagal prasminius ryšius, kategorijų įvardijimas.

Tyrimo rezultatai buvo interpretuojami turinio aspektu. Siekta analizuoti ne tik pirminę kintamųjų reikšmę, bet ir atskleisti giluminius aspektus.

Tyrimo dalyvavo 7 informantai, taikyta patogioji, homogeninių atvejų atranka.

Tyrimas grindžiamas kompetencijos, socialinio dalyvavimo ir dialogiškumo teoriniais teiginiais.

Žinoma, kad 2008 metais *Šiaulių NVPC* buvo suteiktos 52 konsultacinės paslaugos, tačiau ši kiekybinė paslaugų analizė išraiška neatskleidžia tikrosios konsultacinių paslaugų vertės, jų kokybinių charakteristikų, todėl empirinis tyrimas atliktas taikant kokybinę prieigą. Kokybinė analizė prieiga yra artimesnė šio tyrimo siekiams, nes suteikia galimybę tirti *Šiaulių NVPC* teikiamų paslaugų kokybę nesureikšminant kiekybinių rodiklių.

Kompetencijos / kompetentingo specialisto samprata

Kompetencijos teoriją tikslinga aktualizuoti siekiant pagrįsti kompetentingo specialisto,

teikiančio konsultacines ir kitas paslaugas neįgaliesiems, poreikį ir būtinybę. Kompetencijos koncepcija ir jos plėtros tyrimai daugiausia buvo tyrinėti anglosaksiškose šalyse (Jungtinė Karalystė, JAV bei Vokietijoje) (Taylor, 1994; Barnett, 1993; Davis, 2005). Lietuvoje taip pat atsiranda vis daugiau socialinių mokslų srities disertacijų probleminiais kompetencijų klausimais (Lekavičienė, 2000; Lepaitė, 2001; Saulėnienė, 2003). Minėti mokslininkai kompetencijos terminą nusako kaip klausimų ar reiškinų sritį, su kuria žmogus yra gerai susipažinęs. Taip pat dažnai kompetencijos terminas vartojamas apibūdinant žmogaus pasirengimą konkrečiai veiklai ir savo karjerai, labiau pabrėžiant praktinį atitinkamų gebėjimų taikymą, o ne žinojimą kaip tai daryti. D. Lepaitė (2003) kompetenciją apibūdina kaip gebėjimą veikti, nulemtą individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių ir vertybių. Minėtos autorės nuomone, kompetentingu vadinamas žmogus, kuris gerai ką nors žino, nusimano vienoje ar kitoje srityje ir yra kvalifikuotas. Apibendrinant įvairių autorių mintis, akcentuotina, jog kompetencija yra daugiareikšmė sąvoka, todėl beveik neįmanoma pateikti vieną bendrą sampratą; norint apibrėžti kompetenciją, būtina atsižvelgti į tai, koks kontekstas, kultūra, subkultūra, bendravimo situacija veikia kompetenciją. Šiame tyrime tikslinga aktualizuoti V. Chreptavičienės (1999) kompetentingo specialisto sampratą, pažymint, kad kompetentingas specialistas turi būti pasirengęs sėkmingų veiksmų arba sudėtingesnės veiklos atlikimui, pasirinkti ir taikyti teisingus atlikimo būdus, įvertinti atitinkamas sąlygas. Taigi, šiame tyrime kompetentingas specialistas, konsultuojantis neįgalius asmenis *Neįgaliųjų verslo plėtros centre*, suprantamas kaip toks, kuris yra pasirengęs sudėtingesnei veiklai atlikti, geba pasirinkti ir vartoti teisingus bei efektyvius įvairių veiklų atlikimo būdus, įvertinti neįgaliųjų asmenų dalyvavimo darbo rinkoje galimybes ir pan., skatinti asmenis, turinčius negalę, būti socialiai aktyvesniems. Tai atskleidžia ir socialinio dalyvavimo idėjos svarbą. Pasak S. Ališauskienės ir kt. (2007), socialinio dalyvavimo teorijos esmė ta, kad kiekvienas žmogus, savanoriškai apsisprendamas ir vykdydamas tam tikras funkcijas ir įsipareigojimus, turi teisę dalyvauti kasdieninėje visuomenės veikloje. Socialinio dalyvavimo idėja šio tyrimo kontekste svarbi tuo, jog neįgalus asmuo turi ne tik teisę apsispręsti dėl savo profesinės veiklos bei lygiavertiškai su negalės neturinčiais asmenimis joje dalyvauti, bet ir turi teisę dalyvauti teikiamų paslaugų vertinimo procesuose. J. Ruškus, G. Mažeikis (2007) pažymi, jog neįgaliųjų socialinio dalyvavimo koncepcijoje svarbu atkreipti dėmesį į individualizavimo principą, kuriuo akcentuojama, jog neįgalus asmuo yra visavertis bendravimo, ugdymo, terapijos ar profesinio proceso dalyvis, galintis priimti sprendimus dėl savo būties. Minėti autoriai teigia dialogo

būtinybę ir svarbą, nes leidžia identifikuoti neigalaus asmens poreikius ir jų tenkinimo galimybes. Pasak P. Freire (2000), dialogas bet kuriomis aplinkybėmis (nesvarbu, ar susijęs su mokslinėmis ir techninėmis, ar su patirtimi grįstomis empirinėmis žiniomis) reikalauja probleminės akistatos su pačiu pažinimu ir jo neabejotino ryšio su konkrečia tikrove, kuri esti jo priežastis ir yra jo veikiamą, kad būtų galima geriau suprasti, pažinti ir keisti tikrovę.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog sutelktoje grupėje dalyvavę neįgalūs asmenys teigiamai vertina *Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centro* teikiamas paslaugas, tačiau įvardija kai kurių paslaugų plėtros ir tobulinimo poreikį. Straipsnyje pateikiama ta tyrimo duomenų dalis, kurioje atskleidžiamos probleminės teikiamų paslaugų sritys, įvardijami jų tobulinimo būdai.

Tyrimo dalyvavę informantai akcentavo platesnio pobūdžio konsultacinių paslaugų ir jų viešinimo poreikį (1 lentelė). Šiuo metu *Neįgaliųjų verslo plėtros centrai* teikia šias konsultacines paslaugas: verslo planavimo, verslo pradžios būdų, įmonių registracijos ir likvidavimo, verslo finansavimo galimybių, finansinių šaltinių paieškos klausimais (Stra-

teginis planas 2005–2007. Neįgaliųjų verslo plėtros bendrija, 2005). Tai, jog tyrime dalyvavę neįgalūs asmenys akcentavo išsamios informacijos apie verslo finansavimo, įvairių subsidijų rūšių trukmę, skyrimo tvarką bei šaltinius trūkumą ir informacijos apie galimybes gauti finansavimą savo verslo planui realizuoti atskleidžia, jog konsultacijoms įvardytais temomis trūksta profesionalumo. Profesionalias konsultacijas gali teikti kompetentingi konsultantai. Taigi, remiantis šio tyrimo duomenimis, galima teigti, jog *Šiaulių NVPC* dirbantiems specialistams tikslinga būtų pasitobulinti verslo konsultacijų srityje. Minėtas faktorius iš dalies atskleidžia kompetentingo specialisto, konsultuojančio asmenis su negale, poreikį. Informantai pažymėjo ir *Šiaulių NVPC* finansinių, teisinių galimybių plėtros poreikį. Tai, jog sutelktos grupės dalyviai akcentavo subsidijų verslo pradžiai skirstymo, tarpininkaujant *Šiaulių NVPC*, o ne *Darbo biržai*, poreikį, iš dalies atskleidžia, jog tyrime dalyvavę neįgalūs asmenys pirmenybę teikia *Šiaulių NVPC*, su šio centro specialistais tikisi sėkmingesnio dialogo nei su *Darbo biržos* konsultantais. Remiantis tyrimo rezultatais, hipotetiškai galima teigti, jog *Šiaulių NVPC* specialistai, dirbantys su asmenimis, turinčiais negalę, yra kompetentingesni nei *Darbo biržos* specialistai, dirbantys su neįgaliais.

1 lentelė. *Šiaulių NVPC konsultacinių paslaugų bei teisinių, finansinių galimybių plėtros poreikis*

Grupėje išsakyti teiginiai
Platesnio pobūdžio konsultacinių paslaugų ir jų viešinimo poreikis
Konsultacinių paslaugų viešinimo poreikis
Informacija apie žmonių, užsiregistravusių <i>Darbo biržoje</i> dėl savo darbo vietos steigimo skaičių
Informacija apie galimybes gauti finansavimą savo verslo planui realizuoti
Išsamios konsultacijos apie verslo finansavimo, įvairių subsidijų rūšių trukmę, skyrimo tvarką ir šaltinius trūkumas
ŠNVPC teisinių, finansinių galimybių plėtra
Subsidijų neįgaliųjų verslo pradžiai skirstymas, tarpininkaujant <i>Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centrui</i> , bet ne <i>Darbo biržai</i>

Sutelktoje grupėje dalyvavę neįgalūs asmenys pabrėžė, kad trūksta konkretesnių konsultacijų ir tikslų argumentų iš neįgaliuosius konsultuojančio, *Darbo biržos* specialisto (pvz., kodėl vienas verslo planas yra finansuojamas, o kitas ne).

Remiantis sutelktos grupės tyrimo rezultatais,

nustatytas tarpininkavimo, įdarbinant neįgaliuosius, paslaugų plėtros poreikis (2 lentelė), todėl galima akcentuoti ne tik kompetentingo specialisto, tarpininkaujantį įdarbinant neįgaliuosius, poreikį, bet ir profesionalaus tarpininkavimo proceso bei tarpininko–specialisto svarbą.

2 lentelė. *Tarpininkavimo įdarbinant neįgaliuosius paslaugų plėtros poreikis*

Grupėje išsakyti teiginiai
Tarpininkavimo, įdarbinant neįgaliuosius, paslaugų plėtros poreikis
Rekomendacijų rašymas neįgaliems, ieškantiems darbo
<i>Jaučiamas glaudesnio bendradarbiavimo su Darbo birža poreikis</i>
Konsultantai privalo turėti informacijos apie įdarbintus žmones pagal subsidijuojamą vietą
Konsultantui nurodyti priežastis, dėl kurių ŠNVPC klientas nebuvo priimtas į darbą
Siekiant kurti ir plėtoti verslą, trūksta visapusiškos informacijos iš ŠNVPC ir <i>Darbo biržos</i>
Informacijos gavimo apie laisvas darbo vietas pirmenybė ŠNVPC klientams (informuoti kitus asmenis apie laisvas darbo vietas tik po trijų dienų (kai buvo paskelbta ŠNVPC klientams)

Anot I. Baranauskienės, B. Gudiničiaus (2008), M. Byram, G. Zarate (1997), tarpininkavimas (angl. mediation) socialiniame kontekste reiškia informavimą, konsultavimą, pagalbą įsidarbinant ir pagalbą profesinės adaptacijos procese. Pasak M. Byram, G. Zarate (1997), tarpininkavimas suvokiamas kaip psichologiniai, socialiniai veiksmai, kurie užtikrina iškilusios problemos sprendimą ir konflikto, įtampos, kilusios tarp kelių subjektų-skirtingų socialinių grupių atstovų, įveikimą. Remiantis mokslinės literatūros analizės ir šio tyrimo duomenimis, galima teigti, kad neįgalūs sutelktos grupės informantai pasigenda tarpininko, kuris kompetentingai ne tik informuotų neįgaluosius apie finansavimo galimybes kuriant savo verslą, steigiant darbo vietą, bet ir keistų pačio neįgaliojo vertę visuomenėje pozityvia linkme. Šiame kontekste tikslinga paminėti I. Baranauskienės, A. Juodraičio (2008) nuomonę, jog tarpininkavimo specialistas turi būti toks asmuo, kuris savo kompetenciją ir kompetentingumą nukreipia į neįgaliųjų vertingumo darbo rinkoje bei paties proceso vertės stiprinimą, prisidėdamas prie neįgaliojo asmens dalyvavimo. Minėti autoriai pažymi, kad toks tarpininkas ne tik keistų neįgaliojo vertę visuomenėje, bet ir veiktų pozityvias darbdavio, visuomenės nuostatas ir vertybes neįgaliojo asmens atžvilgiu. Neįgalūs sutelktos grupės informantai teigė, kad tarpininkas turėtų būti kaip patarėjas, savotiškas pažinimo treneris. Pasak I. Baranauskienės ir B. Gudiničiaus (2008), tarpininko specialisto vaidmuo turėtų keistis viso tarpininkavimo proceso metu, be to, tarpininkavimo specialistas turėtų vengti vadovo ar gynėjo vaidmenų, nes tokiu atveju kyla pavojus tapti „proceso valdytoju“.

Tai, kad sutelktos grupės neįgalūs asmenys akcentuoja informacijos gavimo apie laisvas darbo vietas pirmenybę *Šiaulių NVPC* klientams (pvz., informuoti kitus asmenis apie laisvas darbo vietas tik po trijų dienų, kai buvo paskelbta *Šiaulių NVPC* klientams), galima įvardyti kaip pozityvios diskriminacijos aktualizavimą. Šis aspektas atskleidžia giluminės, probleminės neįgaliųjų asmenų dalyvavimo darbo rinkoje charakteristikas, būtent, neįgaliųjų netikėjimą laimėti konkurencinę kovą dėl laisvų darbo vietų ir pan.

Apibendrinant galima teigti, jog, neįgaliųjų sutelktos grupės dalyvių nuomone, *Šiaulių NVPC* teikiamas paslaugas tikslinga plėtoti ir tobulinti skiriant daugiau dėmesio teikiamų paslaugų viešinimui bei konsultantų profesinės kvalifikacijos tobulinimui, ypač verslo klausimais, siekiant glaudesnio bendradarbiavimo su *Darbo birža* bei taikant pozityvios diskriminacijos elementus, teikiant tarpininkavimo įdarbinant neįgaluosius paslaugas.

Išvados

1. Sutelktoje grupėje dalyvavę neįgalūs asmenys tei-

- giamai vertina *Šiaulių neįgaliųjų verslo plėtros centro* teikiamas paslaugas, tačiau įvardija poreikį tobulinti kai kurių paslaugų plėtrą.
2. Tyrimo dalyvavę informantai akcentavo platesnio pobūdžio konsultacinių paslaugų ir jų viešini- mo poreikį.
3. Išskirtas išsamios informacijos stygius verslo finansavimo, įvairių subsidijų rūšių trukmės, skyrimo tvarkos bei šaltinių, informacijos apie galimybes gauti finansavimą savo verslo planui realizuoti klausimais.
4. Atskleistas poreikis tobulinti konsultantų profesinę kvalifikaciją verslo klausimais.
5. Remiantis neįgaliųjų sutelktos grupės dalyvių nuomone, nustatytas tarpininkavimo, įdarbinant neįgaluosius, paslaugų plėtros poreikis.
6. Neįgalūs sutelktos grupės informantai išskyrė tarpininko, kaip patarėjo ir pažinimo trenerio, vaidmenų svarbą.

Literatūra

1. Ališauskienė S., Miltenienė N., Dapkevičienė V., 2007, *Tarpininkavimo programa įsidarbinimo situacijoje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Baranauskienė I., Gudiničius B., 2008, *Tarpininkavimas profesinės reabilitacijos procese*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
3. Baranauskienė I., Juodraitis A., 2008, *Neįgaliųjų profesinė reabilitacija: sėkmės prielaidos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
4. Barnett R., 1993, *The Limits of Competence: Knowledge, Higher Education and Society*. Buckingham: SRHE & Open University Press.
5. Chreptavičienė V., 1999, Dalykinė komunikacinė kompetencija ir jos ugdymo gairės universitetinėse studijose. *Socialiniai mokslai*. Nr. 2. P. 19, 32.
6. Daugėla M., 2008, *Studentai, turintys negalę, aukšto- siose mokyklose*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
7. Davis N., 2005, *Intercultural Competence and the Role of Technology in Teacher Education*. Prieiga per internetą: <<http://www.citejournal.org/articles/v4i4editorial1.pdf>>.
8. Juodraitis A. ir kt., 2007, *Profesinis rengimas darbo vietoje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
9. Freire P., 2000, *Kritinės sąmonės ugdymas*. Vilnius: Tyto Alba.
10. Lekavičienė R., 2000, *Socialinės kompetencijos vertinimo metodologijos modifikavimas*. Daktaro disertacija. Vytauto Didžiojo universitetas.
11. Lepaitė D., 2003, *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija*. Kaunas: Technologija.
12. Mataitytė J., 2005, Neįgaliųjų verslo plėtros bendrija. *Neįgaliųjų verslas. Ekonominiai ir socialiniai aspektai: tarptautinės konferencijos medžiaga*. P. 73–75. Vilnius: UAB „Brailio spauda“.
13. Pilips N., 2005, Business of the Disabled in Latvia. *Neįgaliųjų verslas. Ekonominiai ir socialiniai aspektai: tarptautinės konferencijos medžiaga*. P. 73–75.

- Vilnius: UAB „Brailio spauda“.
14. Ruškus J., Mažeikienė N., Blinstrubas A., Balčiūnas S., 2005, *Prekybos moterimis ir prostitucijos aukų reabilitacija ir reintegracija*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 15. Ruškus J., 2007, *Neįgaliųjų profesinės karjera ir jos projektavimas: būklė ir galimybės*. Prieiga per internetą: <http://www.siauliukolegija.lt/UserFiles/File/NKC/delfi_neig_prof_karjera.pdf>.
 16. Ruškus J., Daugėla M., Žukauskas S., Blinstrubas A., Šaparnis G., 2006, *Veiksniai, darantys poveikį asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, studijoms aukštosiose mokyklose*. Tyrimo ataskaita. Prieiga per internetą: <[http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Neigaliuju_studiju_veiksniai_tyrimo %20ataskaita.pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Neigaliuju_studiju_veiksniai_tyrimo_%20ataskaita.pdf)>.
 17. Ruškus J., Mažeikis G., 2007, *Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 18. Saulėnienė S., 2003, *Dailės pedagogo šiuolaikinės kompetencijos struktūra: modelio pagrindimas Lietuvos švietimo aspektu*. Daktaro disertacija. Kauno technologinis universitetas.
 19. Strateginis planas 2005–2007. *Neįgaliųjų verslo plėtros projektas*. 2005. Vilnius.
 20. Šimašius R., 2005, Neįgaliųjų verslas laisvos rinkos sąlygomis. *Neįgaliųjų verslas. Ekonominiai ir socialiniai aspektai: tarptautinės konferencijos medžiaga*. P. 14–16. Vilnius: UAB „Brailio spauda“.
 21. Taylor E. W., 1994, Intercultural Competency: A Transformative Learning Process. *Adult Education Quarterly*. Vol. 44 (3). P. 154–174.
 22. Verbliugevičius K., 2005, Verslas – viena geriausių neįgaliųjų integracijos priemonių. *Neįgaliųjų verslas. Ekonominiai ir socialiniai aspektai: tarptautinės konferencijos medžiaga*. P. 68–72. Vilnius: UAB „Brailio spauda“.

THE ASSESSMENT OF SERVICES OF BUSINESS DEVELOPMENT CENTRE FOR THE DISABLED: RESULTS OF RESEARCH IN THE FOCUS GROUP OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Jūratė Vinikaitytė, Laura Barcytė

Summary

In the course of implementation of the project Community for Development of Business of the Disabled of the European initiative EQUAL in 2006, six Business Development Centres for the Disabled were founded in the largest cities of Lithuania. It was an entirely new and innovative system of entrepreneurship promotion of people with disabilities, which was used in Lithuania for the first time. The consultants of the Business Development Centres for the Disabled provided consulting on business start, planning, financing, development for the disabled, provided office services, organised specialised training on the subjects relevant for centre customers, employed people with disabilities.

The results of this research revealed that disabled people of the focus group considered the services of Šiauliai Business Development Centre for the Disabled to develop and be improved, they put a greater emphasis on making public the services of professional consultants, as well as on improvement of consulting of business in the areas of closer cooperation with the Labour Exchange and the application of the elements of positive discrimination in the provision of services of employment mediation for people with disabilities.

Keywords: focus group, business development centre for the disabled, social participation, dialogue, theory of competence, people with disabilities.

NEĮGALIŲJŲ VERSLO PLĖTROS CENTRO TEIKIAMŲ PASLAUGŲ VERTINIMAS: ASMENŲ SU NEGALE SUTELKTOS GRUPĖS BANDOMOJO TYRIMO REZULTATAI

Jūratė Vinikaitytė, Laura Barcytė

Santrauka

Europinės 2006 m. EQUAL iniciatyvos Neįgaliųjų verslo plėtros bendruomenės projekto įgyvendinimo metu didžiausiuose Lietuvos miestuose buvo įkurti šeši Neįgaliųjų verslo plėtros centrai. Tai buvo visiškai nauja ir pažangi žmonių su negale verslumo skatinimo sistema. Neįgaliųjų verslo plėtros centrų konsultantai neįgaliesiems teikė konsultacijas apie verslo pradėjimą, planavimą, finansavimą, plėtrą, teikė biuro paslaugas, organizavo specializuotus mokymus centro klientams aktualiomis temomis, įdarbino žmones su negale.

Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad fokus grupės neįgalieji įsitikinę, jog Šiaulių Neįgaliųjų verslo plėtros centro paslaugos tobulėja, gerėja; akcentavo profesionalių konsultantų paslaugų viešinimą, verslo konsultavimo gerinimą, glaudesnę bendradarbiavimą su darbo birža pozityvaus atskyrimo elementų taikymą, padedant įsidarbinti žmonėms su negale.

Prasminiai žodžiai: fokus grupė, neįgaliųjų verslo plėtros centras, visuomeninis dalyvavimas, dialogas, kompetencijos teorija, žmonės su negale.

Įteikta 2009-05-04